

ماتیکان

گزارش شش‌ماه‌ای و نه‌ماه‌ای نوآر دشر

پژوهنده

سعید عریان

تهیه و نشر الکترونیک

علیرضا کیانی

منتشر شده در تارنمای

WWW.TARIKHFA.COM

پیشگفتار

شترنج نامک، گزارش چترنگ یا ماتیگان شترنگ یکی از کتاب‌های به جا مانده از زبان پارسی میانه (پهلوی) است. واژه پارسی میانه برای کتاب، ماتیگان بوده. ماتیگان چترنگ یعنی کتاب شترنج یا شترنج‌نامه. این کتاب به داستان ابداع بازی نرد توسط بزرگمهر بُختگان اشاره دارد. این بازی را بزرگمهر در پاسخ به بازی شترنج که سچیدرم پادشاه هندوستان برای انوشه روان می‌فرستد، ابداع می‌کند. فردوسی نیز در شاهنامه گوشه‌هایی از این داستان را از یادگار بزرگمهر به نظم درآورده است که اینگونه آغاز می‌شود:

سپاس از خداوند خورشید و ماه	که رستم ز بوزرجمهر و ز شاه
چون این کار دلگیری آمد به بُن	ز شطرنج باید که رانم سَخُن
چنین آگهی یافت شاه جهان	ز گفتار بیدار کار آگاهان
که آمد فرستاده شاه هند	ابابیل و چتر و سواران سند
بیاورد پس نامه‌ای بر پرند	نبشته به نوشین روان رای هند
بدانند هر مهره‌ای را به نام	که گویند پس خانه او کدام
پیاده بدانند و پیل و سپاه	رخ و اسب و رفتار فرزین و شاه
گر این نغزبازی بجای آورند	درین کار پاکیزه رای آورند
همان باژ و ساوی که فرمود شاه	بخوبی فرستم بران بارگاه
و گر نامداران ایران گروه	ازین دانش آیند یکسر ستوه
چو با دانش ما ندارند تاو	نخواهند زین بوم و بر باژ و ساو

در این داستان آمده است که در زمان فرمانروایی انوشه روان دادگر، پادشاه هندوستان سچیدرم دیورسام بزرگ برای سنجش خرد و دانایی ایرانیان و اثبات برتری خود شطرنجی را که مهره‌های آن از زمرد و یاقوت سرخ بود، به همراه هدایایی با ارزش به دربار ایران فرستاد و تخت ریتوس دانا را نیز گمارده انجام این کار ساخت. او در نامه‌ای به شاهنشاه ایران نوشت: «از آنجا که شما شاهنشاه ما هستید، دانایان شما نیز باید از دانایان ما برتر باشند. پس یا روش و شیوه آنچه را که به نزد شما فرستاده‌ایم (شطرنج) بازگویید و یا پس از این ساو و باج برای ما بفرستید.»

شاهنشاه ایران پس از خواندن نامه چهل روز زمان خواست و هیچ یک از دانایان در این چند روز چاره و روش آن را نیافت، تا اینکه روز چهلم بزرگمهر که جوانترین وزیر انوشه روان بود به پا خاست و گفت: «این شطرنج را چون میدان جنگ ساخته‌اند که دو طرف با مهره‌های خود با هم می‌جنگند و هر کدام خرد و دوراندیشی بیشتری داشته باشد، پیروز می‌شود.» و رازهای کامل بازی شطرنج و روش چیدن مهره‌ها را گفت.

شاهنشاه سه بار بر او درود فرستاد و دوازده هزار سکه به او پاداش داد. پس از آن تخت ریتوس با بزرگمهر به بازی پرداخت. بزرگمهر سه بار بر تخت ریتوس پیروز شد. روز بعد بزرگمهر تخت ریتوس را به نزد خود خواند و وسیله بازی دیگری را نشان داد و گفت: «اگر شما این را پاسخ دادید ما باجگزار شما می‌شویم و اگر نتوانستید باید باجگزار ما باشید.» دیورسام چهل روز زمان خواست، ولی هیچ یک از دانایان آن سرزمین نتوانستند وین اردشیر را چاره‌گشایی کنند و بدین سان شاه هندوستان پذیرفت که باجگزار ایران باشد. این بازی نو تخته نرد بود.

گزارش چترنگ و نهش نیواردشیر برگرفته از کتاب متن‌های پهلوی، پژوهش سعید عریان، پژوهشکده زبان و گویش - معاونت پژوهشی سازمان میراث فرهنگی کشور - صص ۱۲۷-۱۳۰ است که به کوشش علیرضا کیانی در تارنمای تاریخ فا تهیه و منتشر شده، و به تمام هم میهنان گرامی پیشکش می‌شود.

[illegible]

1 In TD the text 'Darukhtā asūrik' is not copied; the copyist makes a note of the omission stating in Persian: *درخت اسیرک در این نسخه نیست*.
2 TD, JJ *درخت اسیرک*. 3 TD *درخت اسیرک*. 4 MK, JJ *درخت اسیرک*. 5 MK, JJ *درخت اسیرک*. 6 MK, JJ *درخت اسیرک*. 7 MK, JJ *درخت اسیرک*. 8 MK, JJ *درخت اسیرک*.
9 TD *درخت اسیرک*. 10 JJ *درخت اسیرک*. 11 TD *درخت اسیرک*. 12 JJ *درخت اسیرک*.
13 TD *درخت اسیرک*. 14 JJ *درخت اسیرک*.

به نام یزدان

۱- ایدون گویند که اندر پادشاهی خسرو انوشه روان، از سوی سچیدرم، بزرگ شهریار هندوان شا، برای برآمودن خرد و دانایی ایرانشهریان و نیز سود خویش نگریدن^۱، چترنگ^۲، این چنین جفت^۳، شانزده تایی از زمرد و شانزده تایی از یاقوت سرخ ساخته و فرستاده شد.

۲- با آن چترنگ، هزار و دویست اُشتر بار زر و سیم و گوهر و مروارید و جامه نودپیل که با آن چیزهای پربها همراه کرد، فرستاد؛ و چون تترگدوس در میان هندوان برگزیده بود، او را نیز همراه فرستاد.

۳- به طومار چنین نوشته شده بود که: هم چنان که بایسته است نام شما به شاهنشاهی بر ما همه شاهنشاه باشد، باید که دانایان شما نیز از آن ما^۴ داناتر باشند. یا چَم^۵ این چترنگ را تشریح کنید و یا در غیر این صورت ساو و باج بفرستید.

۴- شاهنشاه سه روز زمان خواست و هیچ کس از دانایان ایرانشهر نبود که برای تشریح کردن چَم آن چترنگ شایسته باشد.

۵- سه دیگر روز بزرگمهر بُختگان بر پای ایستاد.

۶- او گفت که انوشه^۶ باشید، من چَم این چترنگ را تا امروز از آن سبب تشریح نکردم تا شما و هر که در ایرانشهر باشد بداند که اندر ایرانشهر من مرد داناتر هستم.

۷- من چَم این چترنگ را به آسانی تشریح می‌کنم و ساو و باج از سچیدرم می‌ستانم و نیز چیزی دیگر کنم و سوی سچیدرم فرستم که آنرا تشریح کردن نتوان، من از او دوباره ساو می‌گیرم و به این کار بی‌گمان باشید که شما به شاهنشاهی ارزانی^۸ هستید و دانایان ما از آن سچیدرم داناتر هستند.

۸- شاهنشاه سه بار گفت که زنده باشی بزرگمهر، تترگدوس ما، وی فرمود دوازده هزار درهم به بزرگمهر دادند.

۹- روز دیگر بزرگمهر، تترگدوس را به پیش خواست و گفت که سچیدرم این چترنگ را به چَم کارزار همانند کرد.

۱۰- او همانا دو سرخدای ساخت، شاه بعنوان مهره اصلی، همانا رخ بر چپ و راست، فرزین همانند ارتشتاران سالار، پیل همانند پشتیبانان سالار واسپ همانند سواران سالار، پیاده، آن هم همانند پیاده پیش رزم.

۱- به ملاحظه سود خویش. ۲- شترنج (در اصل چترنگ بوده و تحت تأثیر زبان عربی بصورت شترنج تغییر یافته است).

۳- بصورت دو طرف قرینه. ۴- دانایان ما. ۵- معنا و مفهوم.

۶- خراج. ۷- شکبیا باشید. ۸- ارزنده.

[illegible]

85 MK, JJ om. 86 TD ⁹⁰. 87 TD omits. 88 TD ⁹⁰ omits.
89 MK ⁹¹. 40 MK ⁹². 41 JJ ⁹³. 42 MK, JJ ⁹⁴.
43 MK, JJ ⁹⁵. 44 MK, TD ⁹⁶; JJ ⁹⁷. 45 TD
⁹⁸. 46 JJ ⁹⁹; TD ¹⁰⁰. 47 MK, JJ ¹⁰¹.

۱۱- سپس تترگدوس چترنگ را در میان نهاد، با بزرگمهر بازی کرد، بزرگمهر سه دست از تترگدوس برد و به سبب آن برد، رامش بزرگ به همه کشور آمد.

۱۲- سپس تترگدوس بر پای ایستاد.

۱۳- و گفت که انوشه باشید، ایزداین ورج^۹ و فره و هماوندی و پیروگری را به شما داد، از این روی شایسته است که فرمانروای ایران و انیران^{۱۰} باشید.

۱۴- پس از چندی دانایان هند، با خرج و رنج بسیار، این چترنگ را چنین جفت نهاده به این جا آوردند، هیچ کس را توان تشریح کردن آن نبود.

۱۵- بزرگمهر شما از آسن خرد^{۱۱} خویش این چنین به آسانی و آسودگی آن را تشریح کرد.

۱۶- پس وی (تترگدوس) آن مقدار خواسته^{۱۲} را به گنج شاهنشاه گسیل کرد^{۱۳}.

۱۷- شاهنشاه دیگر روز بزرگمهر را به پیش خواست.

۱۸- پس او به بزرگمهر گفت که ای بزرگمهر ما، چیست آن چیزی را که گفتی «می‌کنم و بسوی سچیدرم می‌فرستم».

۹- قدرت غیرقابل تصور.

۱۰- بیگانه، غیرایرانی.

۱۱- خرد فطری.

۱۲- دارایی.

۱۳- تحویل داد.

- 48 MK, JJ ² 49-50 TD omits. 51 JJ ² 52 MK ² 53 MK, JJ ² with — written above ² 54 MK, JJ ² 55 Written and struck off in TD. 56 JJ omits. 57 MK torn; JJ, TD ² 58 TD ² 59 MK, JJ om. 60 TD ² 61 MK omits. 62 MK, JJ om. ² 63 MK, JJ ² 64 MK, JJ ² 65 JJ ²

۱۹-بزرگمهر گفت که از دهبدان اندر این هزاره، اردشیر کاراتر و داناتر بود و نیواردشیر را چنین جفت به نام اردشیر نام می‌نهم.

۲۰-تخته نیواردشیر را به زمین سپندارمذ همانند کنم.

۲۱-و سی مهره را به سی روز و شب همانند کنم، پانزده مهره سپید را به روز همانند کنم و پانزده مهره سیاه را به شب همانند کنم.

۲۲-یک جفت گردانه^{۱۴} را به گردش اختران و گردش سپهر همانند کنم.

۲۳-شماره یک را بر گردانه‌ای آنگونه همانند کنم که هرمزد^{۱۵} یکی است و هر نیکی را او داد.

۲۴-دو را به مینو^{۱۶} و گیتی همانند کنم.

۲۵-سه را به هومت و هوخت و هوورشت یعنی اندیشه و گفتار و کردار نیک همانند کنم.

۲۶-چهار را به چهار آمیزش که انسان از آن بوجود آمد و سپس چهار سوی گیتی یعنی خراسان و خاوران، نیمروز و باختر از آن پدید آمد، همانند کنم.

۲۷-پنج را به پنج روشنی چون خورشید و ماه و ستاره و آتش و رعدی که از آسمان می‌آید همانند می‌کنم.

۲۸-شش را به آفرینش آفریدگان در شش گاهنبار همانند می‌کنم.

۲۹-نهادن نیواردشیر را بر تخته به هرمزد خدا هنگامی که آفریدگان را در گیتی آفرید همانند می‌کنم.

۱۴-تاس.

۱۵-اهورامزدا (پروردگار هستی بخش بزرگ دانا)

۱۶-جهان واپسین.

[illegible]

66 TD *מחלוקת*; 67 MK *מחלוקת*; 68 TD *נ*; 69 JJ *מחלוקת*,
70 MK *נ*; 71 MK *מחלוקת*; 72 JJ omits; 73 JJ *מחלוקת*;
74 TD *מחלוקת*; 75 JJ *מחלוקת*; TD *נ*; 76 MK *מחלוקת*; TD *מחלוקת*;
77 JJ *מחלוקת*; 78 TD *מחלוקת*; 79 MK, JJ om; 80 TD
מחלוקת; 81 MK *מחלוקת*; 82 TD *מחלוקת*; 83 MK *מחלוקת*;
JJ *מחלוקת*; 84 TD *מחלוקת*; 85 MK, JJ *נ*; 86 TD *מחלוקת*.

۳۰- گردش و چرخش مهره‌ها براساس هر گردانه‌ای را به مردمانی همانند می‌کنم که بند آنان در گیتی به مینو پیوسته است و به هفت سیاره و دوازده برج همه می‌گردند و به پیش می‌روند و گاهی می‌شود که یکی بر دیگری زنند و برچینند، چنان مردمان که اندر گیتی یکی بر دیگری می‌زنند.

۳۱- و گاهی بنابر گردش گردانه‌ای همه مهره‌ها را برچینند، مردم که همه از گیتی در حال گردش^{۱۷} باشند و گاهی بار دیگر نیز بنهند همانند مردمان که به رستاخیز همه باز زنده شوند.

۳۲- شاهنشاه چون آن سخن از او شنید آسوده شد و فرمود دوازده هزار اسپ تازی هم موی^{۱۸} دارای افساری از زر و مروارید و دوازده هزار مرد جوان که از ایرانشهر برگزیده شده باشند، دوازده هزار زره هفت کرد و دوازده هزار شمشیر پولادین هندو ویراسته^{۱۹}، دوازده هزار کمر هفت چشمه و دیگر هر چیز درخور دوازده هزار مرد و اسپ، هرچه نابرناتر^{۲۰} پیراییدن.

۳۳- سپس بزرگمهر بختگان را بر آنها سالار کرد و در روزگاری گزیده به جهش نیک^{۲۱} و یاری یزدان به سوی هندوان فرستاد.

۱۷- گذر.

۱۸- دارای موی یک رنگ.

۱۹- زینت داده شده در هند.

۲۰- هرچه زودتر.

۲۱- زمانی شاد و خجسته.

87-89 MK, JJ om. 89 JJ ^{١٠} 90 JJ ^{١١}
91 TD ^{١٢} 92 TD ^{١٣} 93 TD ^{١٤} 94 MK, JJ om.
95 JJ omits ^{١٥} 96 TD ^{١٦} 97 TD omits 98 TD ^{١٧}
99 TD ^{١٨} 100 TD ^{١٩} 1 TD ^{٢٠} 2-3 TD ^{٢١} 4-5
٢٢ ٢٣ ٢٤ ٢٥ ٢٦ ٢٧ ٢٨ ٢٩ ٣٠ ٣١ ٣٢ ٣٣ ٣٤ ٣٥ ٣٦ ٣٧ ٣٨ ٣٩ ٤٠ ٤١ ٤٢ ٤٣ ٤٤ ٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠ ١٠١ ١٠٢ ١٠٣ ١٠٤ ١٠٥ ١٠٦ ١٠٧ ١٠٨ ١٠٩ ١١٠ ١١١ ١١٢ ١١٣ ١١٤ ١١٥ ١١٦ ١١٧ ١١٨ ١١٩ ١٢٠ ١٢١ ١٢٢ ١٢٣ ١٢٤ ١٢٥ ١٢٦ ١٢٧ ١٢٨ ١٢٩ ١٣٠ ١٣١ ١٣٢ ١٣٣ ١٣٤ ١٣٥ ١٣٦ ١٣٧ ١٣٨ ١٣٩ ١٤٠ ١٤١ ١٤٢ ١٤٣ ١٤٤ ١٤٥ ١٤٦ ١٤٧ ١٤٨ ١٤٩ ١٥٠ ١٥١ ١٥٢ ١٥٣ ١٥٤ ١٥٥ ١٥٦ ١٥٧ ١٥٨ ١٥٩ ١٦٠ ١٦١ ١٦٢ ١٦٣ ١٦٤ ١٦٥ ١٦٦ ١٦٧ ١٦٨ ١٦٩ ١٧٠ ١٧١ ١٧٢ ١٧٣ ١٧٤ ١٧٥ ١٧٦ ١٧٧ ١٧٨ ١٧٩ ١٨٠ ١٨١ ١٨٢ ١٨٣ ١٨٤ ١٨٥ ١٨٦ ١٨٧ ١٨٨ ١٨٩ ١٩٠ ١٩١ ١٩٢ ١٩٣ ١٩٤ ١٩٥ ١٩٦ ١٩٧ ١٩٨ ١٩٩ ٢٠٠ ٢٠١ ٢٠٢ ٢٠٣ ٢٠٤ ٢٠٥ ٢٠٦ ٢٠٧ ٢٠٨ ٢٠٩ ٢١٠ ٢١١ ٢١٢ ٢١٣ ٢١٤ ٢١٥ ٢١٦ ٢١٧ ٢١٨ ٢١٩ ٢٢٠ ٢٢١ ٢٢٢ ٢٢٣ ٢٢٤ ٢٢٥ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥٠١ ٥٠٢ ٥٠٣ ٥٠٤ ٥٠٥ ٥٠٦ ٥٠٧ ٥٠٨ ٥٠٩ ٥١٠ ٥١١ ٥١٢ ٥١٣ ٥١٤ ٥١٥ ٥١٦ ٥١٧ ٥١٨ ٥١٩ ٥٢٠ ٥٢١ ٥٢٢ ٥٢٣ ٥٢٤ ٥٢٥ ٥٢٦ ٥٢٧ ٥٢٨ ٥٢٩ ٥٣٠ ٥٣١ ٥٣٢ ٥٣٣ ٥٣٤ ٥٣٥ ٥٣٦ ٥٣٧ ٥٣٨ ٥٣٩ ٥٤٠ ٥٤١ ٥٤٢ ٥٤٣ ٥٤٤ ٥٤٥ ٥٤٦ ٥٤٧ ٥٤٨ ٥٤٩ ٥٥٠ ٥٥١ ٥٥٢ ٥٥٣ ٥٥٤ ٥٥٥ ٥٥٦ ٥٥٧ ٥٥٨ ٥٥٩ ٥٦٠ ٥٦١ ٥٦٢ ٥٦٣ ٥٦٤ ٥٦٥ ٥٦٦ ٥٦٧ ٥٦٨ ٥٦٩ ٥٧٠ ٥٧١ ٥٧٢ ٥٧٣ ٥٧٤ ٥٧٥ ٥٧٦ ٥٧٧ ٥٧٨ ٥٧٩ ٥٨٠ ٥٨١ ٥٨٢ ٥٨٣ ٥٨٤ ٥٨٥ ٥٨٦ ٥٨٧ ٥٨٨ ٥٨٩ ٥٩٠ ٥٩١ ٥٩٢ ٥٩٣ ٥٩٤ ٥٩٥ ٥٩٦ ٥٩٧ ٥٩٨ ٥٩٩

۳۴-سچیدرم، بزرگ شهریار هندوان‌شا، چون آنان را به آن آیین دید از بزرگمهر بُختگان چهل روز زمان خواست.

۳۵-هیچکس از دانایان هندوان نبود که چم آن نیواردشیر را بدانند.

۳۶-بزرگمهر بار دیگر، هم چند ^{۲۲} آن ساو و باج را از سچیدرم ستاند و به جهش نیک و شکوهی بزرگ به ایرانشهر باز آمد.

۳۷-گزارش چم چترنگ این که آن بازی به نیرنگ است ^{۲۳}، از آن روی دانایان نیز گفته‌اند که، پیروز آن که به خرد بازی را ببرد، و از آن سبب همه خردی ^{۲۴} و مایه‌وری دانستن را گواهی می‌کنند.

۳۸-بازی کردن چترنگ این که، نگرش ^{۲۵} و کوشش در نگاه داشتن ابزار خود بیش از کوشش در بردن ابزار آن دیگری و به امید بردن ابزار آن دیگری دست بد بازی نکردن ^{۲۶} و همواره ابزار یکی به کار ^{۲۷} و آن دیگر در پرهیز ^{۲۸} داشتن و نگرش بصورت کامل اندیشی و دیگر آن چنان که در آیین‌نامه نوشته شده است.

فرجام یافت به درود و شادی و رامش.

۲۲-برابر.

۲۳-نیاز به اندیشه دارد.

۲۴-اندیشمند بودن.

۲۵-توجه.

۲۶-دست به بازی اشتباه نبردن.

۲۷-در حمله.

۲۸-پدافند، دفاع.

WWW.TARIKHFA.COM

WWW.EBOOK.TARIKHFA.COM

WWW.FORUM.TARIKHFA.COM

تهیه و نشر الکترونیک

علیرضا کیانی

و

احسان م.

مهر ۱۳۹۲